

Prof. dr. sc. Igor Vuletić*
Pravni fakultet
Sveučilište Josipa Jurja Štrosmajera u Osijeku
ORCID: 0000-0001-5472-5478

OSVRT NA EKOCENTRIČNI MODEL ZAŠTITE OKOLIŠA U HRVATSKOM KAZNENOM PRAVU** Deset godina nakon pristupanja EU

SAŽETAK: U radu se raspravlja problematika kaznenopravne zaštite okoliša, što predstavlja jedan od aktualnih problema suvremenog kaznenog prava. Stupanjem na snagu novog kaznenog materijalnog zakonodavstva 2013. godine, hrvatski zakonodavac je implementirao tzv. ekocentrični model kaznenopravne zaštite okoliša, prihvaćajući u potpunosti europske i međunarodne standarde. Nešto više od deset godina nakon toga, u pogledu određenih djela oblikovala se sudska praksa. Ipak, za većinu djela iz ove glave primijećeno je da je gotovo u potpunosti izostala njihova praktična primjenjivost. Autor analizira obilježja onih kaznenih djela za koje postoji dostupna praksa, prikazuje odabrane praktične primjere, ukazuje na stajališta drugih autora i iznosi vlastita zapažanja o uspješnosti i iskustvima primjene hrvatskog zakonodavnog modela.

Cljučne reči: okoliš, odgovornost, krivnja, pokušaj, kazna, namjera, nehaj, pravne osobe, kaznena prijava

---

* e-mail: ivuletic@pravos.hr, vanredni profesor, predstojnik Katedre kaznenopravnih znanosti.

** Rad je primljen 24. 11. 2023, a prihvaćen je za objavljivanje 5. 12. 2023. godine.

UVOD

Koncept kaznenopravne zaštite okoliša podrazumijeva složeni sustav etičkih, kriminoloških, kaznenih, penoloških i drugih elemenata koji su povezani s globalnim naporima za zaštitu okoliša. Hrvatska se suočila s nizom nužnih reformi u svojem zakonodavstvu, uključujući područje ekoloških kaznenih djela. Na pragu pristupanja Europskoj uniji prije deset godina, zahtjevi za zaštitu okoliša bili su usmjereni na poboljšanje i standardizaciju postojećih kaznenih djela, ali i na stvaranje novih.¹ Prilikom reforme, u obzir su uzeti relevantni europski i međunarodni standardi.²

Hrvatska je implementirala tzv. ekocentrični model kaznenopravne zaštite, za koji se smatra da predstavlja najviši stupanj zaštite okoliša jer ga ne štiti posredno kroz zaštitu drugih pravnih dobara, nego izravno.³ Glava kaznenih djela protiv okoliša, koja je uvedena 1. siječnja 2013, sadrži dvadeset kaznenih djela⁴ i vrlo precizno uređuje gotovo sve zamislive oblike teškog ugrožavanja okoliša, s dominacijom kaznenih djela apstraktnog ugrožavanja⁵, što je u skladu sa spomenutim ekocentričnim pristupom.⁶ Osim opsežnosti po broju kaznenih djela, još jedna karakteristika novog zakonodavstva je, bez sumnje, činjenica da je značajno strože u usporedbi s starim zakonodavstvom. To nas dovodi do zaključka da je zakonodavac ovom području kaznenog prava dao puno veću ozbiljnost i pažnju nego prije. To je opravdano rješenje, ako se

¹ Herceg Pakšić, B., Vuletić, I., Kohalmi, L. (2013). Kaznenopravna zaštita okoliša u Mađarskoj i Hrvatskoj u kontekstu usklađivanja s regulacijom Europske unije. *Pravo–regije–razvoj*, Župan, M., Vinković, M. (ur.). Pečuh: Osijek: Grafika Osijek, 371–386.

² U tom pogledu, ovdje svakako treba istaknuti sljedeće međunarodne dokumente: Direktiva (2008/99/EZ) o kaznenopravnoj zaštiti okoliša; Međunarodna konvencija o sprječavanju onečišćenja mora s brodova (MARPOL); Direktiva (2009/123/EZ) o onečišćenju brodova; Konvencija o zaštiti okoliša kroz kazneno pravo; Konvencija o biološkoj raznolikosti.

³ V. npr.: Donnelly, B., Bishop, P. (2007.): Natural Law and Ecocentrism. *Journal of Environmental Law*, 19 (1), 89–101.

⁴ Iako se ovaj broj kaznenih djela može učiniti velikim, treba napomenuti da neke države imaju i znatno veći broj propisanih kaznenih djela usmjerenih na zaštitu okoliša. Kao primjer, može se navesti crnogorsko zakonodavstvo, koje predviđa čak trideset kaznenih djela ove vrste. V. npr. Đurišić, J. (2022.): Krivičnopravni instrumenti zaštite životne sredine, *Glasnik Advokatske komore Vojvodine*, XCVI (4), 1099.

⁵ Pojam apstraktnog ugrožavanja se u ovom tekstu rabi u smislu kaznenih djela kojima se stvara tzv. stanje „predopasnosti“ te se u zakonskom tekstu najčešće opisuje sintagmom „može ugroziti“ ili sl. Usp. Vukušić, I. (2016). „Odustanak“ kod posebnih kaznenih djela ugrožavanja okoliša. *Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu*, 53 (2), 583. Takvo shvaćanje prihvaća i najnovija hrvatska sudska praksa (vidjeti npr. VSRH, I Kž-U-4/2021).

⁶ Tako i: Turković, K. i dr. (2013). *Komentar Kaznenog zakona*. Zagreb: Narodne novine, 263.

uzme u obzir da je riječ o ustavnopravnoj kategoriji i jednom od najznačajnijih ustavnih dobara tzv. treće generacije.⁷

Danas, deset godina nakon implementacije novog režima, moguće je dati povratne informacije iz sudske prakse o učinkovitosti zakonodavnog koncepta. Cilj ovog istraživanja je pružiti uvid u stanje i trendove ekološkog kriminala u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1. 1. 2013. do 1. 1. 2023. godine. Razmatraju se dostupni statistički podaci Državnog zavoda za statistiku o prijavljenim, optuženim i osuđenim počiniteljima kaznenih djela protiv okoliša te statistički podaci Ministarstva unutarnjih poslova RH o prijavljenim kaznenim djelima protiv okoliša. Središnji dio rada predstavlja analiza zakonskih odredbi i relevantne sudske prakse kako bi se zaključilo o najvažnijim izazovima u praksi. Na temelju takve analize autor zaključno iznosi osvrt o učinkovitosti ekocentričnog modela kaznenopravne zaštite okoliša u hrvatskom pravu.

OSNOVNO O TRENDOVIMA EKOLOŠKOG KRIMINALA U HRVATSKOJ

Kako u svojoj analizi podataka Državnog zavoda za statistiku navodi Kondor-Langer, proizlazi da je u razdoblju od sedam godina ukupno podnesena 2551 prijava za kaznena djela protiv okoliša. Pritom je najviše prijava podneseno putem Ministarstva unutarnjih poslova, što upućuje na zaključak da druge nadležne službe nisu u dovoljnoj mjeri aktivne u ovom području. Zanimljivo je da su tijekom pojedinih promatranih godina vidljivi različiti trendovi kretanja podnošenja kaznenih prijava putem Ministarstva unutarnjih poslova i neposrednim putem.⁸

Za ova kaznena djela još je značajno spomenuti da se, prema određenim istraživanjima, kao počinitelji povremeno javljaju pravne osobe.⁹ U tom smislu je važno spomenuti da Hrvatska ima uređenu kaznenu odgovornost pravnih osoba od 2003. godine, prema modelu krivnje odgovorne osobe, pa onda i nemogućnost utvrđivanja krivnje odgovorne fizičke osobe najčešće dovodi do neodgovornosti pravne osobe ili do obustave kaznenog postupka.¹⁰

---

⁷ Usp. Sabolč, M. (2022). Prostorne karakteristike krivičnih dela protiv životne sredine izvršenih u Mađarskoj. *Glasnik Advokatske komore Vojvodine*, XCVI (4), 1099–1255.

⁸ Kondor-Langer, M. (2021). Stanje i kretanje okolišnog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj. *Policija i sigurnost*, 30 (2), 247.

⁹ Vidi npr. Vuletić, I. (2023). Corporate Criminal Liability: An Overview of the Croatian Model after 20 Years of Practice. *MDPI Laws*, 12 (2), 7.

¹⁰ Derenčinović, D. i Novosel, D. (2012). Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela – prolazne dječje bolesti ili (ne)rješiva kvadratura kruga. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 19 (2), 585–613.

PRIKAZ ZAKONODAVNOG UREĐENJA

U nastavku teksta ukratko ćemo prikazati važnija kaznena djela protiv okoliša koja predviđa hrvatski KZ. Prikaz će se sastojati od analize zakonskih odredbi te opisivanja relevantne prakse iz koje se može vidjeti kako je određena odredba ostvarena u praksi. Pritom je važno naglasiti kako nisu sva kaznena djela u jednakoj mjeri zaživjela u dosadašnjoj sudskoj praksi. Tako za neka djela postoji bogata dostupna praksa, dok se kod drugih djela može naći svega nekoliko ili samo jedna pravomoćna sudska odluka. Zato će se u prikazu naglasak staviti na ona kaznena djela za koja je u trenutku pisanja ovog rada dostupan značajniji korpus sudske prakse. Ona kaznena djela za koja nije dostupna niti jedna odluka neće biti obrađena u ovom tekstu, u nastojanju da se sačuva konciznost i praktična relevantnost prikaza.¹¹

Onečišćenje okoliša (čl. 193)

Ovo kazneno djelo uređeno je čl. 193. KZ. Temeljni oblik ostvaruje onaj tko protivno propisima otpusti, unese ili ispusti količinu tvari ili ionizirajućeg zračenja u zrak, tlo, podzemlje, vodu ili more kojom se može trajnije ili u znatnoj mjeri ugroziti njihova kakvoća ili se mogu u znatnoj mjeri ili na širem području ugroziti životinje, bilje ili gljive, ili se može ugroziti život ili zdravlje ljudi. Propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Teži oblik, za koji je propisano od jedne do osam godina zatvora, čini onaj tko otpusti, unese ili ispusti tvari ili ionizirajuće zračenje u zrak, tlo, podzemlje, vodu ili more i time ugrozi život ili zdravlje ljudi. Predviđena je i odgovornost za nehaj, u kojem slučaju je propisana kazna zatvora do dvije, odnosno do tri godine, ovisno o obliku kojem se radi u konkretnom slučaju. U svim slučajevima radi se o kaznenim djelima apstraktnog ugrožavanja pa nije potrebno da je do opisanih posljedica zaista i došlo nego samo da je do njih „moglo“ doći.

Ovdje je riječ o tzv. blanketnoj odredbi pa je kod tumačenja potrebno konzultirati posebni zakon (Zakon o zaštiti okoliša). Temeljni oblik sastoji se u apstraktnom ugrožavanju, uz korištene tzv. blanketne dispozicije. Kvalificirani

¹¹ Sljedeća kaznena djela nisu uključena u prikaz: Ispuštanje onečišćujućih tvari s plovnog objekta (čl. 194); Ugrožavanje okoliša postrojenjem (čl. 197); Ugrožavanje okoliša radioaktivnim tvarima (čl. 198); Ugrožavanje bukom, vibracijama ili neionizirajućim zračenjem (čl. 199); Uništavanje zaštićenih dijelova prirode (čl. 200); Uništavanje staništa (čl. 201); Trgovanje divljim vrstama (čl. 202); Protuzakonito unošenje u okoliš divljih svojti ili GMO-a (čl. 203); Prenošenje zaraznih bolesti životinja i organizama štetnih za bilje (čl. 206); Proizvodnja i stavljanje u promet štetnih sredstava za liječenje životinja (čl. 207); Nesavjesno pružanje veterinarske pomoći (čl. 208); Pustošenje šuma (čl. 209); Promjena vodnog režima (čl. 210);

oblik, pak, sastoji se u konkretnom ugrožavanju i kod njega nema blanketne dispozicije. Oba oblika je moguće počinuti s namjerom i iz nehaja, pri čemu je važno naglasiti da se kod namjere dopušta i mogućnost tzv. neizravne namjere, kod koje je počinitelj svjestan da može ostvariti obilježja kaznenog djela pa na to pristaje.¹² Pokušaj je kažnjiv kod namjernih oblika, a postoji i mogućnost oslobođenja kazne (čl. 213. KZ) ako počinitelj dobrovoljno otkloni opasnost ili stanje koje je prouzrokovao. Ovdje se radi o jednoj vrsti tzv. djelotvornog kajanja, s kriminalnopolitičkom svrhom motiviranja počinitelja da otkloni ili umanjí štetne posljedice svog djelovanja.¹³

Iz uvida u sudsku praksu ne proizlazi puno pravomoćnih odluka. Za potrebe ovog prikaza može se navesti predmet u kojem je utvrđeno da su optuženici osnovali više trgovačkih društava, radi bavljenja kriminalnom djelatnošću, s ciljem pribavljanja protupravne imovinske koristi. Oni su pribavljali i izrađivali neistinitu poslovnu dokumentaciju o nabavci i prodaji plavog dizela, odnosno prerađenog takvog ulja u euro dizel, te distribuciji takve prerađevine u maloprodaji i veleprodaji, a također su i ispuštali velike količine štetnih otpadnih tvari u okoliš što je dovelo do trajnog onečišćenja tla i biljaka na tlu. Obavljali su nelegalni proces izdvajanja Euromarkera Solvent Yellow 124, a koji se nalazi u obojanom plinskom gorivu pod nazivom plavi diesel. Plavi diesel se uz pomoć raznih dodataka kao aktivni ugljen, sulfatna kiselina i kameni pijesak filtrira. Kroz navedene sastojke se dobiva pogonsko gorivo eurodiesel koji u sebi ne sadrži Euromarker. Na taj su način ostvarili obilježja ovog kaznenog djela te su osuđeni po zakonu.¹⁴

Daljnji uvid u sudsku praksu pokazuje, međutim, kako ponekad dolazi do pogrešnih tumačenja koje proizlaze iz nerazlikovanja apstraktnog od konkretnog ugrožavanja. Sljedeći primjer će to ilustrirati. Jedno trgovačko društvo na području grada Rijeke bavi se skladištenjem i prekrcajem ugljena i željezne rudače. Cijeli prekrcaj se vrši u luci koja se nalazi u mjestu u kojem žive građani i u čijoj neposrednoj blizini se nalaze kuće i stanovi. Prilikom prekrcaja i prijevoza ugljena i željezne rudače, stvara se prašina koju građani udišu, a ista se taloži na prozore, u kućama građana, na automobile. To stanje traje više godina, 15 do 20 godina. Tek naknadno su poduzete mjere i radnje u cilju otklanjanja tih problema, odnosno pogon je u fazi rekonstrukcije koja još nije završena. Izvršenom analizom kakvoće zraka i podmorja utvrđeno je prekoračenje čestica poradi čega je samo u 2022. godini državni inspektorat podnio tri prekršajne prijave protiv pravne i odgovorne osobe u pravnoj osobi zbog onečišćenja zraka. Nadalje, provođenjem izvida utvrđeno je da je uistinu došlo

---

¹² Novoselec, P. (2016). *Opći dio kaznenog prava*. Pravni fakultet Osijek, 225.

¹³ Turković, K. i dr. (2013). *Komentar Kaznenog zakona*. Zagreb: Narodne novine, 265.

¹⁴ Županijski sud u Osijeku, Kv II-147/2016.

do zagađenja zraka i podmorja, odnosno da su čestice raznih metala i drugih spojeva povišene. Unatoč tome, nadležno državno odvjetništvo odbacilo je kaznenu prijavu uz obrazloženje da je za postojanje kaznenog djela potrebno dokazati da je do opisanih posljedica zaista i došlo. Takvo tumačenje polazi od pogrešne pretpostavke da se ovdje radi o kaznenom djelu povrjeđivanja ili (eventualno) konkretnog ugrožavanja, dok je iz zakonskog opisa jasno da se radi o apstraktnom ugrožavanju. Zato je navedeno tumačenje peusko.

Ugrožavanje ozonskog sloja (čl. 195)

Prema slovu zakona, obilježja ovog kaznenog djela ostvaruje osoba koja, protivno propisima proizvodi, uvozi, izvozi, stavlja u promet ili koristi stvari koje oštećuju ozonski sloj. Također se radi o tzv. blanketnom kaznenom djelu, kao i u prethodnom slučaju. Propisana je kazna zatvora (od tri mjeseca) do tri godine, a djelo ima i nehajni oblik za koji je propisana kazna zatvora do jedne godine. Novčanu kaznu je moguće izreći kao glavnu kaznu (čl. 40, st. 4. KZ). I ovdje postoji mogućnost počinjenja djela neizravnom namjerom, kao i kod prethodno opisanog kaznenog djela. Ovdje, međutim, nije kažnjiv pokušaj.

Ugrožavanje ozonskog sloja spada u tipična kaznena djela apstraktnog ugrožavanja, s obzirom da je za postojanje kažnjivosti dovoljno da su stvari načelno podobne da oštete ozonski sloj, a ne traži se i da je do oštećenja doista i došlo. U praksi se postavilo pitanje je li moguća primjena instituta beznačajnog djela, s obzirom da je ozonski sloj pravno dobro koje je vrlo značajno za sve. Beznačajno djelo je u hrvatskom kaznenom pravu razlog za donošenje oslobađajuće presude (tzv. razlog isključenja kažnjivosti). Tako je optuženi XY ostvario sva obilježja kaznenog djela ugrožavanja ozonskog sloja iz čl. 195, st. 1. KZ jer je inkriminiranog dana na graničnom prijelazu M. unio radi uporabe u Republiku Hrvatsku u plinskoj boci 13,6 kg tvari freon R 22 (klorodifluorometan), iako je bio svjestan da te stvari štetno utječu na ozonski sloj i čija je uporaba zabranjena. Prvostupanjski sud ga je oslobodio primjenom instituta beznačajnog djela, zbog izostanka štetnih posljedica. Državno odvjetništvo se žalilo na presudu uz obrazloženje da nije moguća primjena instituta beznačajnog djela zato što se prema zakonskom tekstu ne traži nastup posljedice pa se ni izostanak posljedice ne može tumačiti u prilog beznačajnom djelu. Drugostupanjski sud je žalbu odbio i potvrdio prvostupanjsku presudu, uz obrazloženje da

„...13,6 kg tvari freon R 22 ne predstavlja samo za sebe značajnu opasnost za ozonski sloj“.¹⁵

¹⁵ Županijski sud u Varaždinu, 21 Kž-204/2018.

Ugrožavanje okoliša otpadom (čl. 196)

Sukladno zakonskom tekstu, temeljni oblik ugrožavanja okoliša otpadom, za koji je propisana kazna zatvora do dvije godine, biti će ostvaren ako počinitelj protivno propisima u jednoj ili više naizgled povezanih pošiljaka izvrši nedozvoljeni promet otpadom u količini koja je veća od neznatne. Promet će se smatrati „nedozvoljenim“ ako se, primjerice, vrši bez potrebnih suglasnosti ili uz krivotvorenje suglasnosti (tada je moguć stjecaj s odgovarajućim kaznenim djelom krivotvorenja) i sl. Riječ je o blanketnom kaznenom djelu. Kvalificirani oblik, s kaznom od šest mjeseci do pet godina, postoji kad počinitelj protivno propisima odbacuje, odlaže, sakuplja, skladišti, obrađuje, uvozi, izvozi ili prevozi otpad ili posreduje u tome ili s njim uopće gospodari ili postupa na način koji može trajnije ili u znatnoj mjeri ugroziti kakvoću zraka, tla, podzemlja, vode ili mora, ili u znatnoj mjeri ili na širem području ugroziti životinje, bilje ili gljive, ili ugroziti život ili zdravlje ljudi. Oba je oblika moguće počinuti i iz nehaja, s propisanom kaznom do jedne, odnosno do dvije godine zatvora. Pokušaj je, pak, kažnjiv samo kod kvalificiranog oblika iz st. 2.

Iz dostupne sudske prakse može se opisati sljedeći primjer. Optuženik je u razdoblju od 4 godine kao vlasnik i direktor manje mljekare organizirao njezin rad protivno odredbama Zakona o vodama i Zakona o otpadu. On je, naime, propustio ishoditi vodoprivrednu dozvolu za korištenje voda, odnosno za ispuštanje voda sa promijenjenim svojstvima ili otpadnim tvarima. Osim toga, nije imao propisani spremnik za sabiranje ili pročišćavanje otpadnih voda te je, unatoč rješenju vodopravne inspekcije, kojim mu je izrečena zabrana ispuštanja otpadnih voda u putni jarak i dalje odvodnim kanalom, koji prelazi preko više parcela, nastavio ispuštati otpadne vode. To je napravio premda je znao da se zbog štetnih kemikalija sadržanih u njima izaziva smrad, jako onečišćenje okolnih parcela različitih vlasnika te podzemnih voda. Zbog njegovog postupanja je bio onemogućen uzgoj bilo koje poljoprivredne kulture na okolnom zemljištu površine najmanje jednog jutra. Sud je utvrdio da je opisanim radnjama optuženi počinio kazneno djelo ugrožavanja okoliša otpadom.¹⁶

Protuzakoniti lov i ribolov (čl. 204)

Ovo kazneno djelo ima tri moguća oblika počinjenja. Prvi (temeljni) oblik, s propisanom kaznom zatvora do jedne godine, čini onaj tko lovi divljač u vrijeme lovostaja ili na području na kojem lov nije dopušten ili lovi bez položenog lovačkog ispita. Kvalificirani oblik, uz kaznu do tri godine zatvora, ostvaruje tko lovi divljač, ribu ili druge slatkovodne ili morske organizme na način ili sredstvima

---

¹⁶ Županijski sud u Bjelovaru, Kž-340/02.

kojima se oni masovno uništavaju ili upotrebom nedopuštenih pomoćnih sredstava. Naposljetku, treći oblik, s kaznom do jedne godine, čini onaj tko vrhunski trofej divljači trajno iznese u inozemstvo. Propisano je obvezno oduzimanje predmeta namijenjenih ili uporabljenih za počinjenje bilo kojeg od opisanih oblika ovog kaznenog djela. Novčanu kaznu je moguće izreći kao glavnu.

Prema ranijem zakonodavstvu, radilo se o dva kaznena djela koja su reformom iz 2013. godine spojena u jedno. Djelo ipak ne obuhvaća lov zaštićenih životinjskih vrsta, nego je takvo postupanje uređeno zasebnom odredbom (čl. 200. KZ/11). Vrijedi istaknuti kako lov bez posebne dozvole, ribolov u vrijeme lovostaja, ribolov na nedopuštenom području i premještanje divljači i ribe nisu kaznena djela, nego prekršaji.¹⁷ Kazneno djelo o kojem je riječ također je koncipirano kao blanketno pa će biti potrebno tumačenje dopuniti posebnim propisima, prije svega Zakonom o lovstvu, Zakonom o morskom ribarstvu i Zakonom o slatkovodnom ribarstvu.

U sudskoj praksi se postavilo nekoliko zanimljivih spornih pravnih pitanja. Prvo od njih je pitanje pravnog kontinuiteta između starog i novog zakona. Tako je optuženicima stavljeno na teret da su dana 11. listopada 2011. godine na lovištu kojim gospodari jedan fakultet, bez pismenog dopuštenja lovoovlaštenika, s mora, iz brodice, poluautomatskom puškom marke „Crvena zastava“, cal. 7,9 mm, protivno čl. 68. Zakona o lovstvu, odstrijelili jednog muflona težine barem 20 kg. Pravomoćnom odlukom suda oslobođeni su kaznene odgovornosti uz obrazloženje da modaliteti počinjenja kaznenog djela protuzakonitog lova iz čl. 258. st. 1. i 2. KZ/97 nemaju pravni kontinuitet u kaznenom djelu protuzakonitog lova i ribolova iz čl. 204. novog KZ. Sud je u obrazloženju odluke posebno istakao da

„...u opisu djela iz optužnog akta nije sadržana niti jedna inkriminacija iz čl. 204. KZ/11 jer se okrivljenicima ne stavlja na teret lov u vrijeme lovostaja ili na području gdje lov nije dopušten, a niti da su lovili divljač bez položenog lovačkog ispita”.¹⁸

U istom primjeru problematiziralo se i pitanje što podrazumijeva pojam „masovnog uništavanja“ iz zakonskog opisa. U tom pogledu sud je istakao da lov automatskom puškom ne predstavlja sredstvo kojim se divljač masovno uništava te da za postojanje ovog kaznenog djela nije dovoljno da se samo radi o sredstvu kojim se divljač može masovno uništavati jer bi se u tom slučaju i obična lovačka puška mogla smatrati sredstvom za masovno uništavanje, iako se „notorno radi o oružju koje je dozvoljeno sredstvo za lov divljači”.¹⁹

¹⁷ Usp. Turković, K. i dr. (2013). *Komentar Kaznenog zakona*. Zagreb: Narodne novine, 276.

¹⁸ Županijski sud u Rijeci, Kž-210/2014.

¹⁹ *Ibid.*

Nadalje, u praksi je bilo sporno što se smatra lovom i donošene su različite odluke. U jednom primjeru, sud je zaključio da se lovom smatra

„...svaka aktivnost usmjerena na dolaženje do divljači, a radnja počinjenja opisana riječju 'lovi' obuhvaća radnje prije samog ranjavanja ili odstrela divljači i njezinog odnošenja, odnosno hvatanja žive divljači, kao što su traženje, promatranje, očekivanje, vabljenje, praćenje i dr.“

Sukladno tome, postoji odgovornost kod počinitelja koji se kreće s lovačkom puškom po lovištu bez dopuštenja lovoovlaštenika, tražeći divljač u cilju neovlaštenog odstrela.²⁰ S druge strane, sudovi su uzeli da se ne smatra lovom situacija u kojoj se optuženici s lovačkom puškom kreću cestom kroz nacionalni park jer nije došlo do odstrela životinja.²¹

Ubijanje ili mučenje životinja (čl. 205)

Ubijanje ili mučenje životinja je kazneno djelo koje je možda i najviše zaživjelo u hrvatskoj sudskoj praksi, kada su u pitanju kaznena djela protiv okoliša. Osim što predstavlja izraz okrutnosti prema životinjama, ovo djelo često može biti potencijalni pokazatelj sklonosti nasilnog ponašanja i prema ljudima, o čemu postoje brojne znanstvene studije.²² Zato se može uputiti kritika hrvatskom zakonodavcu što je za ovo kazneno djelo propisao vrlo niske, gotovo simbolične kazne. Tako je kaznom do jedne godine zatvora kažnjiv onaj tko usmrti životinju bez opravdanog razloga ili je teško zlostavlja, nanosi joj nepotrebne boli ili je izlaže nepotrebnim patnjama. Ako je opisano ponašanje počinjeno iz koristoljublja, propisana je kazna zatvora do dvije godine. Ova dva oblika moguće je počinuti samo s izravnom namjerom, dok će se u slučaju neizravne namjere raditi o odgovornosti za prekršaj.²³ Strože kažnjavanje koristoljublja bilo je prvenstveno motivirano nastojanjem za suzbijanjem organiziranja ilegalnih borba pasa.²⁴ Treba naglasiti kako se smatra da motiv izživljavanja nije element ovog kaznenog djela.²⁵

Predviđena je i odgovornost iz nehaja ali samo za situaciju u kojoj netko uskratkom hrane ili vode ili na drugi način izloži životinju tegobnom stanju

---

²⁰ Županijski sud u Splitu, Kž-271/17.

²¹ Županijski sud u Zagrebu, 15 Kž-1059/2017.

²² V. npr.: Bonela Gomes, L. et al. (2021): *Diagnosis of animal abuse: A Brazilian study*, *Preventive Veterinary Medicine*, 194.

²³ Županijski sud u Zagrebu, 8 Kž-792/2018.

²⁴ Cvitanović, L. u Novoselec, Petar et al. (2007). *Posebni dio kaznenog prava*. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 285.

²⁵ Županijski sud u Osijeku, Kž-540/2021.

kroz dulje vrijeme. Takvo postupanje mora trajati dulje vrijeme inače će se raditi samo o odgovarajućem prekršaju.²⁶ Tada je propisana kazna zatvora do šest mjeseci i ovdje je značajno napomenuti da KZ za kazne do šest mjeseci propisuje iznimnost bezuvjetne kazne zatvora, uz primarno pribjegavanje radu za opće dobro kao alternativu. Predviđeno je obvezno oduzimanje životinje kod svih oblika ovog kaznenog djela.

Za ovo djelo je osuđen optuženik koji je na oranici nedaleko od kuće, nakon što mu je na dvorište dolutao pas mješanac zlatno žute boje i zaklao jednu kokoš, uzeo drveni kolac, istog psa otjerao iz dvorišta i trčao za njim te ga na oranici u kukuruzu više puta udario drvenim kolcem duljine 170 cm po glavi i smrskao mu kosti lubanje, nakon čega je pas uginuo.²⁷ Isto tako, krivom je proglašena optuženica koja je, nakon što je u njeno dvorište došlo pile u vlasništvu susjede, u nakani da ga usmrti, udarila pile drvenim kolcem, te ga potom bacila u korito rijeke pa je pile uginulo.²⁸ Može se navesti i primjer optuženika, koji je prišao psu koji je bio privezan na lancu, te ga je s upaljenom motornom pilom porezao u području prsa te mu nanio duboke porezotine i razderotine prsišta s desne strane i slomljena rebra pa je pas zbog zadobivenih ozljeda uslijed iskrvarenja u potkožje mišićja i prsnu šupljinu u velikim bolima uginuo.²⁹ U još jednom primjeru, osuđen je optuženik zato što je slomio vrat 8 kokoši i zatim te kokoši bacio na prometnicu.³⁰

Protupravna eksploatacija rudnog blaga (čl. 211)

Ovo djelo čini onaj tko protivno propisima obavlja eksploataciju rudnog blaga i time prouzroči znatnu štetu. Ovdje će biti potrebno dokazati uzročnu vezu između eksploatacije i nastupjele štete pa se tu zapravo radi o kaznenom djelu povređivanja. Propisana je kazna zatvora do tri godine, a zakonodavac je predvidio i kažnjivost pokušaja. Kvalificirani oblik, s kaznom od šest mjeseci do pet godina, postojat će ako počinitelj eksploataciju vrši u području koje je propisom ili odlukom nadležnog tijela proglašeno zaštićenom prirodnom vrijednosti. Zakonom je propisano obvezno oduzimanje predmeta koji su namijenjeni, uporabljeni ili nastali počinjenjem ovog kaznenog djela.

Iz sudske prakse zanimljivo je spomenuti predmet u kojemu su optuženici osuđeni jer su u kamenolomu, protivno posebnim propisima, obavljali

²⁶ Općinski sud u Velikoj Gorici, K-297/2016.

²⁷ Općinski sud u Zlataru, K-356/2015.

²⁸ Općinski sud u Zlataru, K-200/2019.

²⁹ Općinski sud u Velikoj Gorici, Kž-619/2017.

³⁰ Općinski sud u Zadru, Kž-540/2021.

eksploataciju rudnog blaga tehničko-građevnog kamena bazalta, izvan odobrenih granica eksploatacije, prema glavnom rudarskom projektu. Okrivljenici su imali koncesiju samo za određeni dio polja, a iskop su vršili izvan tog odobrenja dijela polja bez koncesije.³¹

Protupravna gradnja (čl. 212)

Posljednje kazneno djelo iz ovog prikaza je kazneno djelo protupravne gradnje. Njega čini tko protivno propisima gradi građevinu u području koje je propisom ili odlukom nadležnog tijela proglašeno zaštićenom prirodnom vrijednosti, kulturnim dobrom ili drugim područjem od posebnog interesa za državu. Propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina, a kažnjiv je i sam pokušaj ovog kaznenog djela. Djelo je moguće počiniti s izravnom i neizravnom namjerom. Treba napomenuti kako je kaznena odgovornost značajno sužena u odnosu na staro zakonodavstvo jer je kažnjiva samo gradnja na zaštićenim područjima (47 % kopnenog i 39 % morskog područja RH).³² Radi se o blanketnom kaznenom djelu.

U sudskoj praksi zabilježeni su i primjeri osuđujućih i primjeri oslobođajućih odluka. Tako se, kao primjer osuđujuće odluke, može navesti predmet u kojem je optuženik, protivno člancima 48. i 209. Zakona o prostornom uređenju i gradnji i članku 3. Zakona o pomorskom dobru i morskim lukama, bez ishoda građevinske dozvole, odnosno bez rješenja o uvjetima gradnje, te bez potvrde glavnog projekta, putem izvođača radova na lokaciji koja predstavlja pomorsko dobro, duž obalnog pojasa, na nekoliko metara od obalne crte izgradio cestu dužine 650 metara.³³ S druge strane, oslobođen je kaznene odgovornosti optuženik koji je u zgradi, koja nije registrirana kao pojedinačno kulturno dobro, a nalazi se u području koje je proglašeno kulturno-povijesnom cjelinom, izvršio rekonstrukciju stana na način da je povećao broj stambenih jedinica u građevini, od jednog napravljena su tri stana, koja su etažirana i čine tri zasebne etažne jedinice, što nije bilo u skladu sa lokacijskim uvjetima. Naime, novim KZ je kriminalna zona znatno sužena tako da se sada kažnjava samo protupravno građenje na zaštićenim područjima, zaštićenoj prirodnoj vrijednosti, kulturnom dobru ili drugom području od posebnog interesa za državu. Kulturno-povijesna cjelina je, sukladno odredbi čl. 6. toč. 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, naselje ili dio naselja, kao i područje, koji

---

³¹ Županijski sud u Osijeku, Kž-546/2014.

³² Turković, K. i dr. (2013). *Komentar Kaznenog zakona*. Zagreb: Narodne novine 281 i 282.

³³ Županijski sud u Zagrebu, Kž-631/2018.

su zaštićeni kao kulturno dobro. Sud je zaključio da je „u konkretnom slučaju izvršena unutarnja rekonstrukcija građevine, koja nije registrirana kao pojedinačno kulturno dobro pa takvo građenje, iako se građevina nalazi na području koje je proglašeno kulturno-povijesnom cjelinom, obzirom da vanjski izgled građevine nije izmijenjen, može biti predmet prekršajnog kažnjavanja, ali ne ulazi u sferu kaznene odgovornosti.“³⁴

ZAKLJUČAK

Glava kaznenih djela protiv okoliša u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu očigledno sadrži vrlo velik broj kaznenih djela, od kojih dobar dio (više od polovice) nije gotovo uopće primijenjen u sudskoj praksi. Razlozi za takvo stanje su višestruki. Kao prvo, iz statističkih podataka proizlazi da kaznene prijave podnosi uglavnom policija, što znači da ostala nadležna tijela u ovom segmentu ne izvršavaju svoje zakonom ustanovljene ovlasti. To je vrlo velik problem ako se uzme u obzir da kod većine ovih kaznenih djela nema individualnih oštećenika koji bi podnijeli prijavu i inicirali progon.

Nadalje, većina kaznenih djela iz ove glave koncipirana je kao blanketne norme, što znači da je za njihovo tumačenje potrebno poznavanje posebnih propisa. Tih propisa je, pak, mnogo i često su zastarjeli te ne odgovaraju potrebama prakse. Osim toga, ponekad nije sasvim jasna razlika između kaznenih djela i prekršaja u pojedinim segmentima zaštite okoliša pa i u tom smislu može doći do nedoumica i nejasnoća. Uz to, propisane kazne za većinu kaznenih djela iz ove glave su vrlo niske pa omogućuju široku primjenu zatvorskih alternativa (rada za opće dobro i uvjetne osude), što stvara dojam određene nebitnosti ili nedovoljne težine ovog dijela kaznenog prava. To posebno dolazi do izražaja u pogledu kaznenog djela ubijanja ili mučenja životinja, koje je vrlo često u sudskoj praksi i ukazuje na veliku agresivnost i društvenu opasnost počinitelja, ali je usprkos tome propisana kazna niska pa je upitno može li ostvariti zakonom proklamiranu svrhu kažnjavanja. Za dio ovih kaznenih djela je također moguće izreći novčanu kaznu kao glavnu, što, po našem mišljenju, dodatno pojačava prethodno opisani dojam i slabi svrhu kažnjavanja.

Nedostatno razvijenoj sudskoj praksi u pogledu većine ovih kaznenih djela zasigurno pridonosi i nedostatak kaznenopravne literature iz ovog područja, koja bi pomogla u tumačenju pojedinih odredbi te tako pružila smjernice za postupanje. Nepostojanje odgovarajućih stručnih i znanstvenih radova, zakonskih komentara te, općenito, načelna nezainteresiranost znanstvene i

³⁴ Županijski sud u Bjelovaru, KŽ 32/2015.

stručne javnosti za problematiku kaznenopravne zaštite okoliša mogu imati destimulirajući učinak i na praktičnom polju. Zato bi bilo preporučljivo da se u narednom razdoblju razvije poseban poslijediplomski program iz područja prava koji bi pažnju skrenuo na opisane i srodne probleme.

Učinkovit kaznenopravni okvir za zaštitu okoliša jedan je od ključnih faktora za očuvanje prirodnih resursa, zaštitu zdravlja ljudi te održivost planeta za sadašnje i buduće generacije. Kaznenopravni sustav igra presudnu ulogu u osiguravanju da odgovorni za ozbiljna kršenja okolišnih pravila snose odgovornost. To pridonosi načelu vladavine prava te šalje jasnu generalnopreventivnu poruku da su takve aktivnosti neprihvatljive i da će biti sankcionirane. Zato je u budućnosti važno nastojati razvijati ove odredbe u smjeru koji će omogućiti njihovu širu praktičnu primjenjivost.

LITERATURA

- Bonela Gomes, L. et al. (2021). *Diagnosis of animal abuse: A Brazilian study, Preventive Veterinary Medicine*
- Cvitanović, L. u Novoselec, Petar et al. (2007). *Posebni dio kaznenog prava*. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Derenčinović, D. i Novosel, D. (2012). Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela – prolazne dječje bolesti ili (ne)rješiva kvadratura kruga. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 19 (2).
- Donnelly, B., Bishop, P. (2007). Natural Law and Ecocentrism. *Journal of Environmental Law*, 19 (1).
- Herceg Pakšić, B., Vuletić, I., Kohalmi, L. (2013). Kaznenopravna zaštita okoliša u Mađarskoj i Hrvatskoj u kontekstu usklađivanja s regulacijom Europske unije u: *Pravo–regije–razvoj*, Župan, M., Vinković, M. (ur.). Pečuh: Osijek: Grafika Osijek.
- Kondor-Langer, M. (2021). Stanje i kretanje okolišnog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj. *Policija i sigurnost*, 30 (2).
- Novoselec, P. (2016). *Opći dio kaznenog prava*. Osijek: Pravni fakultet Osijek.
- Turković, K. i dr. (2013). *Komentar Kaznenog zakona*. Zagreb: Narodne novine.
- Vukušić, I. (2016). „Odustanak“ kod posebnih kaznenih djela ugrožavanja okoliša. *Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu*, 53 (2).
- Vuletić, I. (2023). Corporate Criminal Liability: An Overview of the Croatian Model after 20 Years of Practice. *MDPI Laws*, 12 (2).